

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-81)

DÜNYA KUDUZ GÜNÜ (28 EYLÜL 2025)

Aşıyla önlenabilir bir hastalık olan kuduz, klinik belirtiler geliştikten sonra geriye dönüşü olmayan ve dramatik bir şekilde ölümle sonuçlanan zoonotik (hayvanlardan insanlara bulaşabilen) bir hastalıktır.¹ 4.000 yılı aşkın bir süredir kuduz dünyanın hemen her köşesini tehdit etmekte ve ortadan kaldırılması için büyük çaba sarf edilmektedir. Batı Avrupa, Kuzey Amerika, Japonya, Güney Kore ve Latin Amerika'nın bazı bölgelerinde ortadan kaldırılmış olmasına rağmen, viral hastalık Afrika ve Asya'nın büyük bölümünde hala mevcuttur.²

Kuduz, merkezi sinir sistemini etkileyen ve ölümle sonuçlanabilen bir viral enfeksiyondur. İnsan vakalarının tamamına yakını kuduz köpeklerle temas sonucu ortaya çıkmaktadır. Ayrıca kediler, tavşanlar, yarasalar, rakunlar ve kokarcılar gibi bazı hayvanlar da enfeksiyonu ısırık veya tırmalama yoluyla bulaştırabilmektedir.³ Kuduzun inkübasyon süresi bireysel faktörlere bağlı olarak değişebilmekle birlikte genellikle 2-3 aydır. Başlangıç döneminde ateş, kas ağrısı, vücutta iğnelenme hissi ve ısırık bölgesinde lokal inflamasyon (yangı hissi) gözlenir. Hastalık, klinik olarak iki ana formda seyreder: vakaların %80'inde gözlenen saldırgan form, davranışsal ve nörolojik belirtilerle (iştahsızlık, kaygı, bilinç bulanıklığı, aşırı huzursuzluk, halüsinasyon, salgı artışı, sudan korku ve yutkunma güçlüğü tabloları) karakterize iken; vakaların %20'sinde gözlenen paralitik form ilerleyici kas güçsüzlüğü ve koma ile sonuçlanabilmektedir.³

Dünya Sağlık Örgütü'nün verilerine göre dünyada her yıl 59.000'in üzerinde insan kuduz nedeni ile hayatını kaybetmektedir. Olguların çoğu Asya ve Afrika ülkelerinde görülmekte, %99'u kuduz köpek ısırıkları sonucu gelişmekte, kuduz nedeni ile ölümlerin %80'ini kırsal bölgede yaşayanlar, %40'ını da 15 yaştan küçük çocuklar oluşturmaktadır.⁴ Türkiye'de ise Halk Sağlığı Genel Müdürlüğü'nün yayınladığı "Kuduz Riskli Temas ve Kuduz Vakaları (Türkiye, 2012-2024)"na göre 2024 yılında 470.918 kuduz riskli temas durumu olmuşken; bir kuduz vakası tespit edilmiştir.⁵ Ülkemizde tespit edilen kuduz hayvanların %90'ı evcil hayvanlardır ve köpekler ilk sırada yer almaktadır. Hayvanlarda kuduz tanısından sorumlu laboratuvarlar Tarım ve Orman Bakanlığı'na bağlı Ankara, İstanbul, İzmir, Adana, Elazığ, Konya, Erzurum, Samsun illerinde bulunan Veteriner Kontrol Enstitüleri'dir.⁴

Kuduz riskli temas sonrası:^{4,6}

- Yara veya ısırık bölgesi vakit kaybedilmeden bol su ve sabunla iyice yıkanmalı, yıkama işlemi bittikten sonra alkol veya tentürdiyot gibi iyotlu antiseptikler uygulanmalıdır.
- Göz, ağız veya burun kuduz riskli temasa maruz kaldıysa bol su ile yıkanmalıdır.
- En kısa sürede sağlık kuruluşuna müracaat edilmeli, hekimin düzenleyeceği aşılama programı aksatılmadan uygulanmalıdır.
- Evcil hayvanlar kontrol altında tutulmalı, özellikle geceleri serbest bırakılmamalıdır.
- Kedi ve köpeklere her yıl mutlaka kuduz aşısı yaptırılmalıdır.

¹ [Internet] <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/haberler/d%C3%BCnya-kuduz-g%C3%BCn%C3%BC.html> Erişim:14.09.2025

² [Internet] <https://www.tarimorman.gov.tr/Haber/6029/28-Eylul-Dunya-Kuduz-Gunu> Erişim:14.09.2025

³ [Internet] <https://www.who.int/en/news-room/fact-sheets/detail/rabies> Erişim:15.09.2025

⁴ [Internet] https://ekutuphane.saglik.gov.tr/Ekutuphane/kitaplar/Kuduz_Profilaksi_Rehberi.pdf Erişim:15.09.2025

⁵ [Internet] <https://hsgm.saglik.gov.tr/depo/birimler/zoonotik-ve-vektorel-hastaliklar-db/Dokumanlar/Istatistikler/kuduz-vakalari.jpg> Erişim:15.09.2025

⁶ [Internet] <https://hsgm.saglik.gov.tr/tr/zoonotik-ve-vektorel-hastaliklar/kuduz.html> Erişim:15.09.2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ TIP FAKÜLTESİ HALK SAĞLIĞI ANABİLİM DALI TOPLUM İÇİN BİLGİLENDİRME DİZİSİ (2024/2025-81)

- Çevrede hasta, grip davranış sergileyen veya ölmüş hayvanların görülmesi halinde bunlara yaklaşılmamalı ve ilgili yerler (Belediyeler, Muhtarlıklar İl, İlçe Tarım ve Orman Müdürlükleri) haberdar edilmelidir.
- Kuduz riski olan hayvanlarla sık temas eden kişilere temas öncesi aşılama, kuduz riskli temas olanlara da hekim değerlendirmesine göre temas sonrası kuduz aşılması uygulanmalıdır.
- Yara ve aşı durumu değerlendirilmeli gerekli ise tetanoz aşısı da yapılmalıdır. Kuduz aşısı ve gerektiği durumlarda kuduz immünglobulini ile profilaksi uygulamasının hayati önemi vardır.

Köpek kaynaklı kuduz nedeniyle meydana gelen insan ölümlerini 2030 yılına kadar sona erdirmeyi hedefleyen Küresel Stratejik Plan, 2015 yılında yapılan uluslararası eylem çağrısına yanıt olarak geliştirilmiştir. Bu plan, Gıda ve Tarım Örgütü (FAO), Dünya Hayvan Sağlığı Örgütü (OIE), Dünya Sağlık Örgütü (WHO) ve Kuduz Kontrolü için Küresel İttifak (GARC) iş birliğiyle hazırlanmıştır. Ülkemizde ise kuduz hastalığıyla mücadele kapsamında Tarım ve Orman Bakanlığı, her yıl güncellenen *Hayvan Hastalık ve Zararlıları ile Mücadele Programı* doğrultusunda, ülke genelinde kedi ve köpeklerle yönelik aşılama faaliyetleri yürütmektedir. Bu çerçevede, sahipli hayvanlar Mart ve Nisan aylarında İl/İlçe Müdürlükleri tarafından kampanya şeklinde aşılanmakta; sahipsiz hayvanların aşılanmasına yönelik olarak ise yerel yönetimlere aşı temini desteği sağlanmaktadır. 2022 yılı itibarıyla toplam 605.058 kedi ve köpek kuduzla karşı aşılanmıştır.²

Dünya Kuduz Günü, 2007 yılında Kuduzla Mücadele Küresel Birliği tarafından başlatılmış olup, her yıl 28 Eylül tarihinde kutlanmaktadır. Louis Pasteur, kuduz hastalığına karşı ilk aşığı 1885 yılında geliştirmiştir. Dünya Sağlık Örgütü (DSÖ), bu bilimsel başarının öncüsü olan Pasteur'ü onurlandırmak amacıyla onun ölüm tarihi olan 28 Eylül'ü "Dünya Kuduz Günü" olarak ilan etmiştir. Bu özel gün, kuduz hastalığının önlenmesine yönelik küresel farkındalığı artırmak ve toplumları ortak eyleme teşvik etmek amacıyla düzenlenmektedir. 28 Eylül'de uluslararası toplum, kuduzla karşı yürütülen mücadeleyi desteklemek üzere bir araya gelmekte; çeşitli etkinlikler aracılığıyla hem bilgilendirme hem de savunuculuk faaliyetleri gerçekleştirilmektedir. Dünya Kuduz Günü, bu doğrultuda farkındalık oluşturma ve toplumsal katılımı güçlendirme açısından önemli bir platform sunmaktadır.^{2,3}

Dünya Kuduz Günü'nün 2025 yılı teması "**Şimdi Harekete Geç: Sen, Ben, Toplum**" olarak belirlenmiştir. Bu tema ile yetkililer 28 Eylül'de bireyleri, kurumları ve karar vericileri birlikte harekete geçmeye davet etmektedir. Bu yıl, etkinliğin 19 yıllık tarihinde ilk kez "kuduz" kelimesi temada yer almamakta; bu durum, küresel mücadelenin artık daha köklü, yerleşik ve toplum temelli bir yapıya kavuştuğunu göstermektedir.⁷ Temanın üç temel çağrısı aşağıdadır:⁷

- **Sen** – Kişisel düzeyde katkı sunun: Evcil hayvanınızı aşılatın, kuduzdan korunma yolları ve profilaksi hakkında bilgi edinin, etkili politikalar için savunuculuk yapın.
- **Ben** – Rol model olun: Bilinçlendirme faaliyetleri yürütün, meslektaşlarınızı eğitin, yerel mücadele çalışmalarını destekleyin.
- **Toplum** – Kolektif hareket edin: Aşılama kampanyaları düzenleyin, aileleri ve öğrencileri bilgilendirin, kuduzun yok edilmesine yönelik daha güçlü programlar geliştirin.

7

⁷ [Internet] <https://rabiesalliance.org/world-rabies-day> Erişim:15.09.2025